

Rapport
från länskonstarbetet i Östergötland
verksamhet riktad mot barn och ungdomar
2001 – 2003

konstkonsulent Eva Fornåå

Innehåll

Sammanfattning

1. **Uppdraget**
2. **Verksamheten**
 - Omvärldsanalys
 - Information – fortbildning – utbildning
 - Kulturell infrastruktur
3. **Projekt**
 - Genomgång av projekten
 - Öppen Bildverkstad
 - Sommarkurser
 - Övrig verksamhet
4. Finansiering
5. Reflektioner och erfarenheter
6. Bilder

Verksamhetens spridning

se sista sidan

Sammanfattning

1998 startade länskonstverksamheten i Östergötland, 2001 efterträdde jag Caroline Färnström som konstkonsulent med inriktning mot barn och ungdomar.

Verksamhetens syfte är att stärka bildkonstens ställning i länet. Främja, sprida, öka kunskapen om konst bland barn och ungdomar. Min ambition har varit att fungera som en länk mellan konstlivet och skolan/

samhället. Skapa kontaktnät, hitta former för nya samarbeten och stärka de som finns. Att visa på konstnärerna som en stor och nästan helt outnyttjad resurs i samhället och därigenom främja deras möjligheter att verka i länet.

En viktig utgångspunkt för mitt arbete har varit FN:s barnkonvention artikel 31:

”Alla barn har rätt att delta i samhällets kulturliv”, därför har jag valt att särskilt prioritera skolan och landsbygden.

I samarbete med olika institutioner, organisationer, folkrörelser, studieförbund m.fl har jag huvudsakligen arbetat inom följande fyra områden:

- Inventering av konstlivet, enkätundersökning
Vilka institutioner organisationer och andra arbetar med barn och ungdomar och hur. Vilka konstnärer är intresserade av att arbeta konstnärligt för och med barn. Enkätundersökning med frågor Om, hur och när barn mött konst i skolan.
- Information – fortbildning
Information och föreläsningar om konstens möjligheter i skolor, kommuner, organisationer o.dyl. Fortbildning, kurser och seminarier riktade till skolpersonal och konstnärer.
- Kulturell infrastruktur
Gratis kulturresor med länstrafiken för skolbarn. Kulturombud på alla skolor. Nätverksbygge inom kulturlivet och mellan konstlivet och skolan/samhället. Samordning av kulturutbudet riktat mot barn och ungdomar – kulturutbudskatalogen.
- Projekt, Öppna Bildverkstäder, sommarkurser

Målsättningen har varit att alla barn ska få fler kvalitativa möten med konst och ges bättre möjlighet till eget skapande. Att konstnärerna får bättre förutsättningar att verka i länet. Att kommunerna lever upp till sina kulturpolitiska program där barn och ungdomar undantagslöst är en prioriterad grupp.

Att förbättra

samarbetet och samverkan inom kulturlivet och mellan konstlivet och samhället regionalt och lokalt.

1. Uppdraget

Konsulentuppdraget styrs av de nationella kulturpolitiska målen. Sedan 1997 disponerar Kulturrådet ett bidrag från staten till regionala konstkonsulenttjänster. Huvudman i Östergötland var från början Landstinget och sedan 2001 Östsam. Läns museet, Norrköpings och Linköpings kommuner bidrar också till verksamheten. Just nu finns det konstkonsulenter i 14 län/regioner i Sverige.

Kulturrådets allmänna riktlinjer för verksamheten:

- Att bredda intresset och öka kunskapen inom konstområdet
- Att skapa nätverk för konstområdet inom länet
- Att ge möjlighet till upplevelse av ett professionellt kulturutbud
- Att ge såväl amatörer som professionella konstutövare i länet möjlighet till utveckling.

I samband med riktlinjerna har kulturrådet även givit exempel på arbetsmetoder:

- Att göra en inventering av konstlivet i regionen
- Att utveckla kontakter mellan konstområdet och studieförbund, föreningar, institutioner, skolor, högskolor m.fl
- Att skapa handlingsprogram för konstområdet utifrån länets behov och förutsättningar.
- Att stärka basverksamheten för konstområdet t ex genom att öka barns och ungdomars möjlighet till eget skapande i sin vardagsmiljö – skola och fritid.
- Att bredda intresset i skilda sammanhang så att fler professionella konstnärer engageras i samhället.
- Att medverka till att länets konstnärer får möjlighet till eget utvecklingsarbete genom bl a fortbildningskurser och seminarier.

Den övergripande målsättningen med konstkonsulentverksamheten kan sammanfattningsvis vara att stärka strukturen för konstområdet samt att tillgängliggöra konsten för allmänheten.

Detta är de allmänna riktlinjerna, huvudmännens och konsulenternas i de olika länen/regionerna har haft stor möjlighet att utifrån sina speciella behov och möjligheter arbeta mer med vissa delar i uppdraget och mindre med andra.

”Det väsentliga är att konsulenter ges goda förutsättningar att arbeta fritt utan krav på att vara en tjänsteman bland andra på en kulturinstitution eller inom en organisation” (ur utvärdering av regionala konsulenter inom konst och dansområdet 2003)

I Östergötland är konsulenttjänsten uppdelad på två halvtider, en med inriktning mot vuxenlivet och en med inriktning mot barn och ungdomar.

2. Verksamheten

Omvärldsanalys

För att få en överblick av konstlivet i Östergötland och en grund att stå på i mitt arbete som konsulent började jag med en inventering. Vilka arbetar med konstverksamhet riktad till barn och ungdomar i länet, med vad och hur.

Jag kontaktade institutioner, organisationer, studieförbund och kulturansvariga i kommunerna m.fl. Resultatet blev magert, förutom de projekt den förra konsulenten drivit runt om i länet fanns praktiskt taget ingenting. Undantaget är storstäderna Linköping och Norrköping där det finns kommunala tjänstemän/pedagoger som arbetar särskilt med kulturverksamhet riktad till barn. Där ligger institutionerna (Länsmuseet, Barnpassagen och Konstmuseet) som erbjuder visningar av utställningarna för skolklasser och möjlighet att arbeta skapande i verkstäderna. Där finns högskoleutbildningar och konstutbildningar. Där finns också länets enda kulturskolor.

Studieförbunden har nästan helt upphört med måleri och keramik-kurser för barn och ungdomar sedan bidragen för några år sedan halverades för barn under 13 år.

Folkrörelser som Skådebanan och Konstfrämjandet lever under allt svårare ekonomiska omständigheter vilket innebär färre projekt och utställningar.

Kommunerna och skolorna har under de senaste åren tvingats till hårda besparingar där olika kulturverksamheten ofta har fått stryka på foten.

Konstnärerna

För att undersöka om konstnärerna i länet var intresserade av att arbeta med och för barn så skickade jag ut ett frågeformulär till alla som var inskrivna på AF-Kultur.

Ett 25-tal var intresserade och flera ville ha fortbildning inom detta område.

Enkätundersökning i skolan

För att få en uppfattning om hur det ser ut i skolan och vad eleverna tycker om konst, skickade jag ut en enkätundersökning med frågor Om, hur och när de mött konsten i skolan, till en niondeklass i alla högstadieskolor i Östergötland.

Det framkom bl.a att:

- Bara drygt hälften av eleverna besökt en konstutställning under sin skoltid
- Att skillnaden mellan enskilda skolor var stor
- Att möten med konst i olika former var mycket vanligare i friskolor än i kommunala skolor.
- 2/3 av tjejerna ville ha mer konst och skapande i skolan - 1/3 av killarna.

Under ”egna synpunkter” i undersökningen hade eleverna flest synpunkter om:

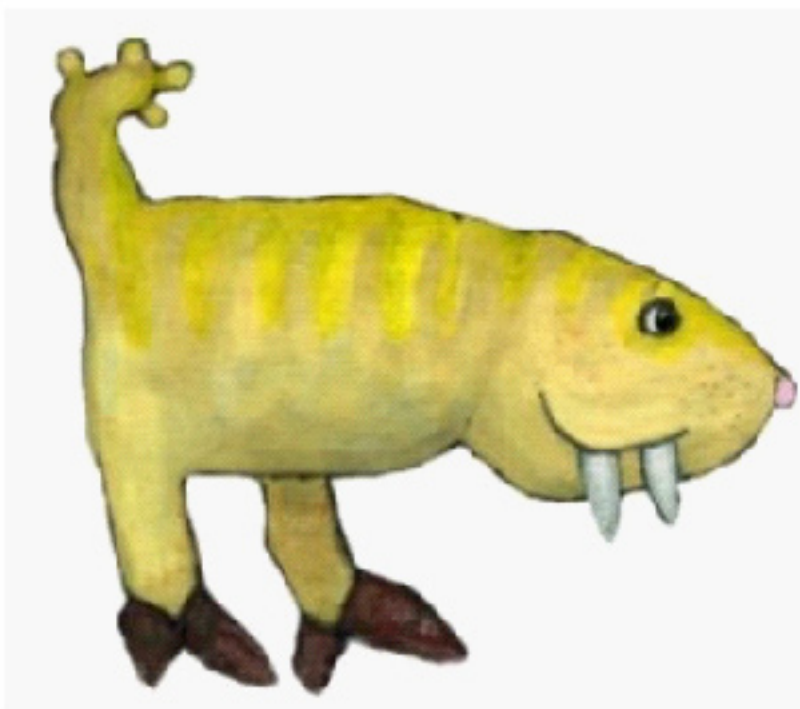
- Önskan om att ”arbeta mer med händerna”, skulptur och keramik. Graffiti ville många killar lära sig mer om. Bara en elev var intresserad av IT – konst.
- Flest synpunkter hade eleverna om att man själva ville vara med och påverka sin arbetsmiljö som man ofta upplevde som ful och tråkig och hur man med hjälp av konstnärliga uttryck kunde göra den estetiskt mer tilltalande.(enkätundersökningen kan beställas av konsulenten)

Sammanfattningsvis

Möjligheten för barn och ungdomar att möta konst (särskilt den samtida) och till eget skapande var och är starkt begränsat både i skolan och på fritiden. Generellt är kunskapen om konst bristfällig i kommunerna, utställningsmöjligheterna få och resurserna små, undantagen är städerna Norrköping och Linköping där möjligheterna är något bättre.

Således finns det mycket att göra en lång tid framöver för en konstkonsulent i Östergötland.

Med utgångspunkt i FN:s barnkonvention artikel 31”Alla barns rätt att delta i samhällets kulturliv” och i omvärldsanalysen, har jag valt att prioritera skolan dels för att där finns ALLA barn och dels för att skolan har ett kulturellt uppdrag genom sina läroplaner. Och landsbygden, barn har till skillnad från vuxna små möjligheter att ta sig till de större städerna för att ta del av kulturlivet.

Information – seminarier - fortbildning

Information

För att nå barnen och ungdomarna måste man nå de som arbetar med dem, skolchefer, lärare, fritidspersonal men också politiker och tjänstemän som sitter i ledningen på kommunerna. Jag har lagt en stor del av min tid på att möta dessa grupper som på olika sätt arbetar med barn. Föreläst, informerat, samtalat om varför det är viktigt med konst och konstens många olika möjligheter. Jag har också framställt informationen i skriftlig form genom en folder och på konstkonsulenternas hemsida.

Tillsammans den andre konsulenten Björn Svensk och KRO (Konstnärernas Riksorganisation) har vi uppvaktat länets kommuner med ”konst-tårta” och konstinformation, hittills har vi hunnit med Kisa, Motala, Finspång, Vadstena, Ödeshög och Mjölby.

Seminarier

För att väcka intresset och inspirera till fortsatt kunskapssökande inom konstområdet för främst skolpersonal har jag anordnat två seminariedagar ”Skolan – konsten och lusten att lära” i samarbete med läns museet och en inspirationsdag riktad till förskolepersonal som var ett samarbete i regionala barnkulturgruppen.

Fortbildning

För att bredda och fördjupa kunskaperna hos både konstnärer och skolpersonal är det viktigt med kontinuerlig fortbildning.

För konstnärer har jag initierat en kurs i ”Presentationsteknik”. Den anordnades av ABF i Norrköping 2002. Jag har arbetat förberedande för att få till stånd en kurs i konstnärlig gestaltning i skolmiljö ”Konst i Skolan”, den anordnades av Konstskolan i Norrköping.2003. Arbetsförmedlingen-Kultur är beställare av bägge kurserna.

För skolpersonal har jag i samarbete med Mari Lundberg, läns museet respektive Kristina Meijhammar, Konstmuseet anordnat flera utbildningsdagar i olika skapande tekniker, bildanalys och konstpedagogik.

Har också varit i kontakt med ESI, Linköpings universitet för att undersöka intresset för en utbildning riktad till konstnärer, inte för att bli lärare utan för att kunna arbeta som *konstnärer* i skolan. Försök i denna riktning har gjorts på Malmö högskola. Konstnärerna skulle genom utbildningen kunna få inblick och vana, hitta bra former för sitt arbete i skolan. Det vore särskilt intressant att få den nya utbildningen till universitetet i Linköping eftersom man där också har Sveriges enda ”musiska” lärarutbildning.

Kulturell infrastruktur

Att ständigt initiera och driva nya projekt och tro att de ska leva vidare ”på något sätt” är som att ständigt bygga nya modeller av X-2000 och tro att man ska komma framåt utan räls.

Det är helt enkelt nödvändigt med en kulturell infrastruktur, att det finns verksamheter institutioner som står för kontinuitet och varaktighet. I ett allt mer privatiserat och ”projektifierat” samhälle blir det ännu viktigare att det också finns allmän/ kollektivfinansierade fasta strukturer och institutioner som får möjlighet att finnas och verka under en längre tid. För att säkra den mångfald av uttryck och tillgänglighet för alla, som det demokratiska samhället bygger på.

Exempel på infrastruktur som jag arbetat för att bygga upp, stärka och utveckla:

- Minst en gratis kulturresa med länstrafiken för alla skolbarn i Östergötland.
Även om det är gratis att besöka kulturinstitutionerna är resan dit för många landsortsskolor dyr. För att ge fler barn bättre möjlighet att möta konst - kultur tog jag initiativet till ett upprop från skolcheferna i Östergötland om ”Minst en gratis kulturresa med länstrafiken per barn och år i Östergötland. Detta skickades till ansvarig tjänsteman på Östsam. Med förhoppning om att ett avtal skall slutas mellan kommunerna och länstrafiken. Liknande avtal finns i flera län runt om i Sverige, så varför inte också här?
- Kulturombud på alla skolor som arbetar med kulturen på betald arbetstid
Kulturombudsystemet runt om i skolorna här i Östergötland vilar på frivillig grund och fungerar allt ifrån mycket bra till inte alls. Elevernas tillgång på kvalitativa möten med det professionella konst /kulturlivet är till stor del beroende på om en enskild lärare/ rektor är intresserad. Han/hon får dessutom ofta arbeta med den utifrån kommande kulturen på fritiden. Det finns ett relativt stort kulturutbud riktat till skolan men som det fungerar nu har informationen svårt att ens nå fram i många skolor.

Om det fanns ombud på alla skolor som arbetade med kulturen på betald arbetstid, hade kontinuerliga kulturombudsträffar och fortbildning, skulle det dels öka skolbarnens möjligheter att möta konsten och samtidigt höja statusen för arbetet med kulturen i skolan. Det fungerar bra i Göteborg, och jag arbetar för att vi ska kunna få tillstånd ett liknande system som kan fungera i hela regionen.

- Kulturutbudskatalogen

Om det är skolans, kulturombudets ansvar att på ett bra sätt ta emot informationen från kulturlivet så är det kulturlivets ansvar att samverka och presentera den så enkelt och lättöverskådligt som möjligt. När jag började samla information om konstutbudet i Östergötland riktat mot barn och ungdom för att sammanställa detta upptäckte jag att det redan fanns en kulturutbudskatalog för teater och musik. Nu finns även utbudet inom konsten där liksom utbudet inom de flesta konstarterna. Katalogen bekostas huvudsakligen av Östsam och distribueras ut till de olika skolorna av teaterkonsulenten.

- Utveckla musikskolorna till Kulturskolor

Om du är barn och intresserad av andra konstarter än musik så finns det i princip ingen möjlighet att förkovra sig förrän du kan söka in på estetiskt gymnasium. För mig är det ur ett rättvise- och mångfaldsperspektiv inte rimligt att en kommun kraftigt subventionerar en konstart framför de andra. Därför har jag arbetat för att länets musikskolor ska utvecklas till kulturskolor, där åtminstone de vanligaste konstarterna finns representerade. För närvarande finns kulturskolor endast i Norrköping och Linköpings kommuner.

- Utveckla och stärka kontakterna mellan konstlivet – skolan
(också inom kulturlivet)

Ett väl utbyggt kontaktnät är också en viktig del i den kulturella infrastrukturen. För att bygga och stärka kontakterna behöver vi mötas, öka kunskapen om varandras utgångspunkter och förutsättningar, hitta fungerande former för samarbete.

I de större kommunerna finns kulturskolor. Där finns också institutioner och kommunaltjänstemän som arbetar med att nå ut i skolan, vilket gör att det fungerar förhållandevis bra. Ett exempel på hur man kan arbeta i en mindre kommun är Motala. Där bildade vi på initiativ av kultursekreteraren ”KULGRIS” (Kulturgruppen i skolan) med representanter från skolan och kulturlivet. Vi träffas ca. en gång i månaden, diskuterar hur kulturen i skolan kan stärkas och utvecklas. KULGRIS disponerar också över medel som fördelas till kommunens skolor i form av olika kulturevenemang.

Inom kulturlivet är det också viktigt att bygga kontaktnät. Samarbeta istället för att (i värsta fall) konkurrera, helt enkelt för att utnyttja de minimala resurser vi har på ett så bra sätt som möjligt. Teaterkonsulenten Berit Stolpe och jag tog initiativet till ett nätverk för alla som arbetar med kultur för barn och ungdom regionalt. Regionala barnkulturgruppen träffas nu kontinuerligt och har samarbetat om bl a kulturutbudskatalogen och en inspirationsdag riktad till förskolepersonal.

3. Projekt

Ordet projekt (projekttil) kommer från latinets *proie'ctum* 'det framkastade'. Det beskriver en kropps bana med en början och ett slut, SLUT. För något år sedan var jag på en mycket intressant föreläsning om projektets historia, uppbyggnad och utveckling. Helt plötsligt stod det klart, det är inte bara pengarna som tar slut, det är helt enkelt mot projektets natur att ha en fortsättning.

P.g.a krympande offentligt ansvarstagande tvingas allt större del av kulturlivets verksamheter in i projektformen och till privata finansiärer. Detta innebär en maktförskjutning också inom konstlivet från det offentliga samhället till det privata näringslivet och olika projektfonder. Vart denna utveckling leder tål att tänka på, dels vad gäller konstens mångfald och tillgänglighet och särskilt när det gäller verksamheter riktade till barn och ungdomar.

Projekt kan fungera utmärkt för att prova nya idéer, aktiviteter som är begränsade i tiden och rummet men oftast dåligt för verksamheter som har ambitionen att vara kontinuerlig och uthållig. Men vill man ”göra någonting” inom konstens område i dag är projektformen i princip det enda som finns att tillgå (om det man vill göra kostar pengar.)

Det har inte varit min ambition som konsulent att driva egna projekt utan snarare att inspirera och hjälpa andra att driva dem. Jag har särskilt velat initiera och stödja projekt som kombinerat mer konst och eget skapande för barn och ungdomar genom mer betalt arbete för konstnärerna och projekt av pedagogisk natur. Här följer en redovisning av de projekt jag på olika sätt deltagit i under min tid som konsulent.

Genomgång av projekten

Konstutställning i skolan

Med utgångspunkt i enkätundersökningen i skolan där bara drygt hälften av eleverna hade besökt en konstutställning ville jag i det här projektet undersöka; Kan inte skolan komma till konsten så kanske konsten kan komma till skolan (tillsammans med konstnären). Skulle det fungera praktiskt och konstnärligt. Konstutställningarna var under projektet gratis för skolan.

Nio konstnärer besökte under våren 2002 tjugo skolor i fem kommuner. Det fungerade bra, alla deltagande konstnärer ville ställa ut igen och alla skolor ville ha fler utställningar. Frågan var om skolorna skulle vara lika intresserade om det kostade pengar. Sedan hösten 2002 finns ett femtontal konstnärer presenterade i kulturutbudskatalogen. Mig veterligt har fem av dessa konstnärer haft sju utställningar på olika skolor. Skolan betalar då utställningsersättning till konstnären. (se kulturutbudskatalogen)

Att så förhållandevis många skolor visat konstutställningar tror jag vi till stor del får tacka Landstingets/Östsams arrangörsbidrag för. Bidraget innebär att skolan får halva kostnaden betald.

Projektet pågick under VT 2002

Projektledare: Konstkonsulent Eva Fornåå

Projektet finansierades av landstinget och konstkonsulenten.

”I and I”

Generellt är ungdomar (15 – 25 år) en grupp som sällan besöker konstutställningar, vare sig det gäller gallerier eller institutioner. Beror det på att de inte är intresserade alls eller på att det sällan visas konst där som intresserar den här gruppen. Ser man på vilka som bestämmer utbudet lutar det snarare åt det senare. Skulle fler ungdomar komma om konsten gestaltades av konstnärer i samma ålder? Och skulle uttrycken vara annorlunda ?

Denna frågeställning blev till ett samarbete mellan Konstskolan i Norrköping, Östergötlands länsmuseum och konstkonsulenten. Det utmynnade i ett projekt där Konstskolans avgångselever fick fria händer att tillsammans göra en konstnärlig gestaltning på läns museet. De skulle utgå från museet som institution och dess samlingar, den enda egentliga begränsningen ,förutom den ekonomiska, var att det på något sätt skulle handla om Östergötland.

Resultatet blev ”I and I” ett nedslag i den förmodligen dreadlock och reggae-tätaste platsen utanför Jamaika, nämligen Skärblacka i Östergötland! Varför har reggae-kulturen levt kvar just i Skärblacka? Beror det på att delar av Bob Marleys kvarlevor är begravda där?

Därmed satte eleverna fingret på en mycket viktig fråga, vems historia och vilka berättelser väljs ut av vem till eftervärlden på våra museer? Och vad är sant? Även om projektet led av vissa ”barnsjukdomar” gav det definitivt mersmak.

Projektid: 5 veckor VT 2002

Projektledare: Johan Malmström Konstskolan Norrköping

Projektet finansierades av Konstskolan i Norrköping och läns museet.

Skapande Bildkonsert

Det började med att Katariina, producent på Länsmusiken under ett av våra möten i regionala barnkulturgruppen frågade om vi inte kunde göra något ihop. Det resulterade i TÄNK OM, en Skapande Bildkonsert. Sju musiker från Östgötabandet Länsmusiken deltog. Jag engagerade två konstnärer och Terese Huitema, filmare som gjorde en videodokumentation och så här presenterades konserten i Kulturutbudskatalogen 2003:

”Ett nyskapande möte mellan bild och musik där barnen får vara med och skapa tillsammans med bildpedagog Susanne Andersson/Åsa Savina som leder arbetet. Med färger och stora papper låter vi oss inspireras av Örjan Fahlströms komposition *What if.*”

Jag var med på uruppförandet som skedde på Gamla Folkets Hus i Motala. Även om sjuåringar är en relativt lättinspirerad grupp så var det fantastiskt roligt att se den skaparglädje som de utstrålade och hur lätt de tog till sig musiken som inte är något man hör på P3 varje dag precis. Vi hade också idéer om att konserten skulle ges en gång för vuxna med barnens bilder runt om på väggarna, detta har tyvärr ännu inte blivit av. Projektet känns utvecklingsbart och jag hoppas det blir fler samarbeten mellan konstarna i framtiden. (Dokumentationsfilmen kan beställas/lånas av konstkonsulenten)

Bildkonserten ingick i Östgötamusikens repertoar i Kulturutbudskatalogen och det blev 18 konserter under VT 2003 runt om i Östergötland.

Projektid: VT 2003

Projektledare: Katariina Mathisen Östgötamusiken

Projektet finansierades av Östgötamusiken, projektdokumentationen av konsulenten

Bärbar konst

Hur ser ungdomars egna konstnärliga uttryck ut och vilka forum finns för att visa dem? T-shirten har sedan slutet av 60-talet använts av ungdomar som uttrycksmedel. I "Bärbar konst" ville vi lyfta upp ungdomars egna uttryck i form av deras egna T-shirttryck och ge konstnärer och ungdomar lokalt ett tillfälle att mötas.

Projektet är initierat av Anna Ekholm, Skådebanan Riks som inbjöd Skådebanor runt om i Sverige att delta. Ungdomarna fick möjlighet att genom de lokala Skådebanorna och under handledning av lokala konstnärer skapa sin egen T-shirt. Dessa skickas till Kulturhuset i Stockholm där de ingick som en del i en stor utställning "Extreme Passion" med ungdomars och unga konstnärers konst.

I Östergötland höll Skådebanorna Motala och Linköping samt Konstfrämjandet i Norrköping i verksamheten. Det deltog ungdomar från Kreativitet Motala, Skäggetorp i Linköping och Lindö ungdomsgård i Norrköping samt två konstnärer.

En bussresa till Stockholm arrangerades där ett 30-tal av de deltagande ungdomarna fick möjlighet att se utställningen Extreme Passion inklusive de egna T-shirtarna utställda på Kulturhuset.

Meningen var att Östgötaungdomarnas T-shirtar skulle visas regionalt i Motala, Linköping och Norrköping hösten 2003. Men ett missförstånd uppstod och de kommer istället att gå på turné runt om i Sverige i regi av Folkets Hus och Parkermed start på Fryshuset i Stockholm. Så vi får förhoppningsvis se utställningen lite senare också här i Östergötland.

I ett alltmer uppdelat samhälle, stad-landsbygd, socialt, kulturellt, ekonomiskt och åldersmässigt är det viktigt att hitta mötesplatser. I det här projektet fick ungdomar-folkrörelser-konstnärer en möjlighet att mötas och göra något tillsammans, att det lokala arbetet utmynnade i en central utställning gör inte saken sämre. Men för att fler människor ska känna sig delaktiga i samhället och konstlivet räcker inte enstaka projekt, även om det i bästa fall kan vara en början, det behövs verksamhet av mer kontinuerlig karaktär. Folkrörelserna Konstfrämjandet och Skådebanan-Kultur i kvarteret, är en av de få strukturer som konkret arbetar med konstnärer, för bättre tillgänglighet till konstlivet för de grupper som oftast inte deltar.

Projektetid: Maj till sept. 2003 (T-shirttryckning Maj 2003, resa till Sthlm 12 sept) Projektledare: centralt, Anna Ekholm, projektsamordnare regionalt, konstkonsulenten
Projektet finansierades: centralt av Skådebanan, regionalt av Östsam, Skådebanan/
Konstfrämjandet, ABF, Norrköping och Motala kommuner och konstkonsulenten.

EU-Leaderprojekt ”En häst till varje skola”

Många skolor jag besökt har varit intresserade av att konstnärligt gestalta den fysiska miljön, men man har väldigt små resurser. I mitt sökande efter möjliga bidragsgivare kontaktade jag Leaderföreningen-

Sommenbygden med frågan; Kan ett skolgårdsprojekt ligga inom ramen för föreningens uppdrag. Att arbeta med den fysiska miljön i landsbygdsskolorna och därigenom bidra till att göra dem mer attraktiva borde vara en del i landsbygdsutvecklingen. Responsen blev positiv.

Senare kontaktade konstnärerna Lena Möller och Caroline Färnström Leaderföreningen och de utarbetade tillsammans projektet ”En häst till varje skola”. Fem skolor i fyra kommuner i södra Östergötland (en i Småland) deltog, skolorna fick en häst gjuten i betong till sin skolgård, de fick också besök av konstnärerna under en dag. (Läs mer om projektet i dokumentationsfoldern)

Projektid: VT 2002 – HT 2003

Projektägare: Leaderföreningen Sommenbygden, deltagande konstnärer Lena Möller och Caroline Färnström. Konsulenten har bidragit med finansiering för dokumentation av projektet. Hur resten finansierats? Fråga Leaderexperterna, för mig är det rena snårskogen.

EU-Leaderprojekt ” Möte med konst i skolan”

Uppmuntrad av den positiva responsen från Sommenbygden kontaktade jag också Leaderföreningen Våg21 i norra Östergötland, det hände inget förrän textilkonstnär Inger Hasselgren flyttade till en av de deltagande Våg21-församlingarna och tog initiativet till ett möte. Vi var fyra konstnärer som presenterade en projektidé om Öppen Bildverkstad och ett skolprojekt i Godegård. Projektet godkändes och började HT 2003. Just nu är det ”vilande”, p.g.a flera olika anledningar. Främst av den i förhållande till projektets storlek omfattande och tungrodda EU-bidrags-byråkratin, men också p.g.a sjukdom och oklarheter i rollfördelningen. Vi hoppas klara ut det här och fortsätta VT 2004.

Planerad projektid: HT 2002 – VT 2004

Projektledare: Inger Hasselgren

Finansiering: hittills, Våg21:s utvecklingscheck och ideellt arbete av konstnärerna.

Konstmappen

Idén bakom konstmappen är att skolbarn på ett enkelt sätt ska få möta samtidskonst av levande konstnärer. Biblioteken används som distributionskanal och mappen kan lånas som vilken bok som helst.

Konstnären bidrar med bilder/skulpturer och information om sig själv samt ett pedagogiskt material för lärarna att arbeta med. Det finns liknande mappar om konst, kulturhistoria och mycket annat riktat till skolan runt om i landet. Det som är bra med att engagera en levande lokal konstnärer är att skolan kan kontakta honom/henne om det är något man undrar över eller vill arbeta med konstnären på annat sätt.

Tre konstmappar är beställda av Motala kommun, en är levererad "Djungel-Jims äventyr" av konstnären John Franzén, den andra är på gång och den tredje kommer under 2004. Kommunen betalar 5000:- för mappen till konsumenten som i sin tur betalar konstnärens verk med 5000:-. Konsumenten har hittills stått för själva mappen och tryckning av det pedagogiska materialet.

Jag hoppas "Konstmappenidén" kan spridas till de övriga kommunerna i länet, särskilt lämpar den sig för landsortskommunerna som inte har samma fysiska närhet till konstlivet som storstadskommunerna.

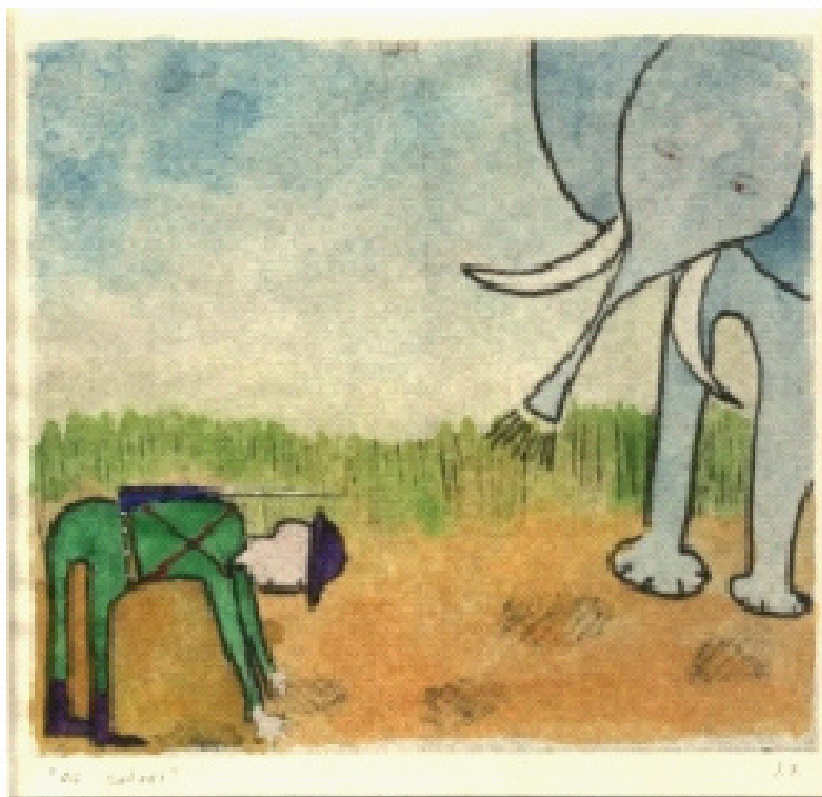

Bild ur konstmappen "Djungel-Jims äventyr" John Franzén

Öppen Bildverkstad

Öppen Bildverkstad är en verksamhet som startades av den förra konsulenten på Östergötlands länsmuseum år 2000. Det började som ett projekt finansierat av konsulenten och Folkuniversitetet. Det har nu blivit en stadigvarande verksamhet som ekonomiskt tagits över av länsmuseet. P.g.a museets dåliga ekonomi kommer verksamheten tyvärr att upphöra tillvidare fr.o.m VT 2004. Sedan HT 2001 finns Öppen Bildverkstad också på Charlottenborgs museum i Motala. Där går Motala kommun in som huvudfinansiär för verksamheten.

Det har också funnits Öppen Bildverkstad på Borens IK inom ramen för Skådebanans projekt "Kultur i Kvarteret" samt i Godegård som en del i ett Leaderprojekt

Bildverkstaden är öppen några timmar på söndagarna och där får man under handledning av två konstnärer prova på olika skapande tekniker. Ingen föranmälan krävs och det är öppet för alla, barn såväl som vuxna. Kostnad per gång 20:-.

Öppen Bildverkstad kan startas i princip var som helst bara det finns tillgång till en lämplig lokal och intresserade konstnärer/konstpedagoger. Folkuniversitetet står för ett generöst bidrag om 600:-/gång, resterande kostnad måste täckas av andra bidragsgivare.

Jag hoppas att verksamheten kan spridas till fler kommuner, det är ett förhållandevis billigt och enkelt sätt att få ett minimum av skapande verksamhet inom konstområdet till en kommun, dessutom ger det de lokala konstnärerna tillfälle att dela med sig av sina kunskaper genom betalt arbete.

Sommarkurser

"Skapande Sommar"

"Skapande sommar" en veckokurs för barn 9-12 år har funnits sedan 2001 på länsmuseet i Linköping. Två konstnärer har varit ledare och kursen har avslutats med en utställning av barnens alster på museet. "Skapande Sommar" är ett samarbete mellan Folkuniversitetet, Länsmuseet och konsulenten. Huvudfinansiär är länsmuseet, Folkuniversitetet står för ett visst bidrag och är arrangör. Konsulenten bidrar med vernissagekort. Vi hoppas kunna fortsätta med verksamheten eftersom trycket har varit mycket stort, redan vid avslutningen av årets kurs har nästa års kurs varit så gott som fullbokad.

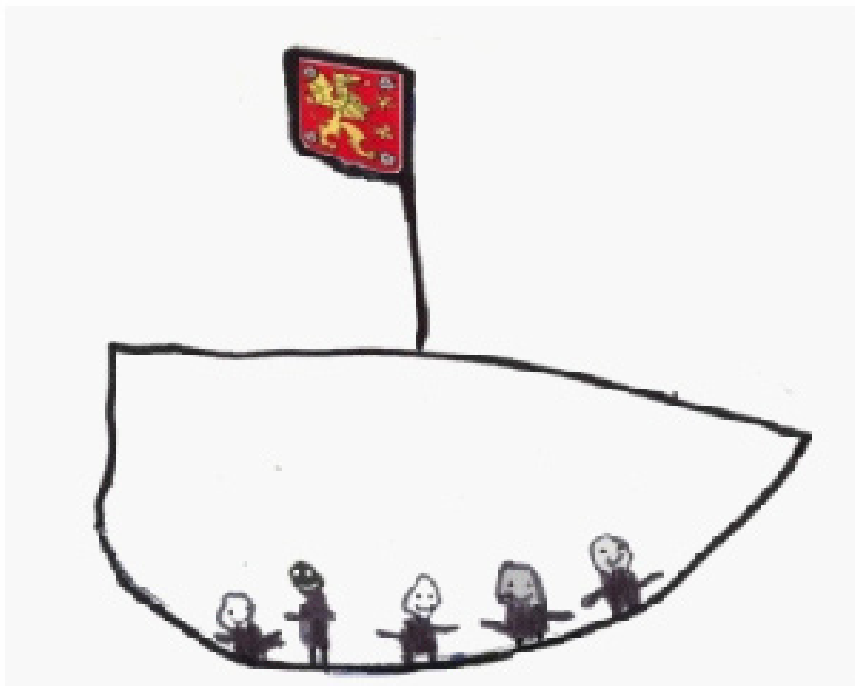
”Kulturveckan i Motala”

I Motala har jag bidragit till ”Kulturveckan” i Folkets Park. Huvudarrangör är Gunilla Haga och Gudrun Rösen på Skådebanan. Veckan är en del i projektet ”Kultur i Kvarteret” vilket har ambitionen att föra ut kulturen i bostadsområdena och engagera människor som annars inte tar del av den allmänfinansierade kulturen.

Kulturveckan ligger mitt i sommarmånaden juli under kvällstid, den är gratis för deltagarna. Alla är välkomna men den vänder sig särskilt till barn (och vuxna) som av olika anledningar inte har möjlighet att komma bort från stan under sommaren. Under veckan kan barnen prova på breakdance, teater, cirkus, konstnärligt skapande m.m. Jag har bidragit till konstdelen och engagerade den konstnär som arbetade under veckan. Det konstnärliga resultatet sammanställdes till en uppskattad utställning som visades på Folkets Hus och på kommunkontoret i Motala

Kulturveckan har funnits i två år och är resultatet av ett brett samarbete mellan Skådebanan, ABF, kommunen, kulturarbetare, Folkets Hus och Parker m.fl samt ideella krafter.

Det känns särskilt roligt att som konsulent kunna bidra till verksamheter som ger tillfälle till möte med konsten och eget skapande för barn som annars har små möjligheter till detta. Man skulle nästan döpa om denna vecka till ”Mångkulturveckan” eftersom det är en sån blandning av konstarter men också av professionella /amatörer, olika åldrar och inte minst kulturellt / etniskt. Ett Kulturmöte i ordets alla bemärkelser. Mer sånt!

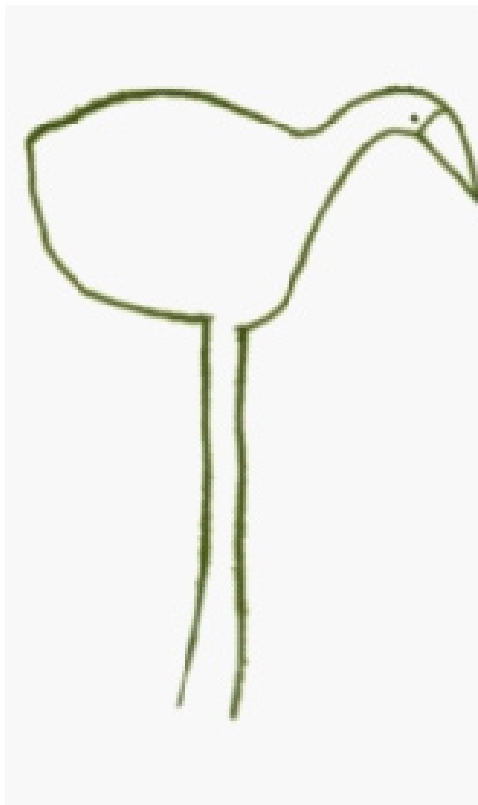
Övrig verksamhet

Som konsulent har jag också haft en rådgivande funktion, varit med i jurysammanhang för stipendier och utställningar. Vid ett antal tillfällen blivit inbjuden att föreläsa eller på annat sätt delta i möten, konferenser, kulturevenemang som exempelvis när Skådebanan och konstkonsulenterna representerade Östergötland under ID-mässan på Fryshuset i Stockholm.

Jag har använt en del av min tid till egen fortbildning, varit på föreläsningar, seminarier, konferenser, studiebesök m.m. Ca fyra gånger om året har Sveriges konstkonsulenter haft gemensamma träffar arrangerade av Statens Konstråd. Dessa har varit mycket givande dels för att det ger oss konsulenter tillfälle att utbyta erfarenheter men också för den information som Kulturrådet tillhandahåller.

Björn och jag diskuterar och rapporterar också fortlöpande (ca. sex gånger per år) om verksamheten till huvudmännen. Alla kulturkonsulenter i Östergötland har regelbundna träffar genom Östsam där vi diskuterar framtiden, ger och får information vilket ger en bra överblick på kulturlivet i regionen.

Jag har också en referensgrupp från Råsnässkolan i Motala med barn f-6, där vi diskuterat olika konst- och skolfrågor och även arbetat praktiskt med ett konstprojektet ”Hennomofanten”

4. Finansiering

Av den dryga halvmiljonen som finns till förfogande för konsulentarbetet står Statens Kulturråd för knappt hälften. Linköpings och Norrköpings kommuner har hittills bidragit med 35 000:- vardera. Östergötlands länsmuseum med 60 000:- och administrationskostnader för min halvtid. Resterande del har Landstinget/Östsam stått för.

Lönekostnaderna för två halvtidstjänster uppgår till ca. 400 000:-, vilket innebär att vi har haft en budget var på ca 70 000:- /år (undantaget 2003 då siffran var lägre) att disponera. Detta skall räcka till informationsinsatser, resor, egen fortbildning och verksamhet som nätverksarbete, fortbildningar och konstprojekt m.m i hela länet. Pengarna har i stort sett räckt till informationsmaterial, resor, egen fortbildning och dokumentationskostnader och mindre insatser i några projekt och konferenser.

Därför är det viktigt att hitta andra som är villiga att bidra till konstprojekt och aktiviteter riktade till barn och ungdomar. Min strategi har varit att i möjligaste mån inspirera och påverka andra att prioritera och driva verksamheter som ligger i linje med konsulentuppdraget; Att alla barn ska få bättre möjlighet att möta konsten och till eget skapande. Eftersom jag sällan drivit ”egna” projekt och verksamheter har jag svårt att exakt redogöra för hur mycket de olika bidragsgivarna lagt.

Här följer en redovisning av alla som mig veterligt bidragit ekonomiskt i verksamheter jag på olika sätt varit involverad i. De som stått för de största bidragen är Landstinget, Östsam, Arbetsförmedlingen Kultur, Länsmuseumet och Folkuniversitetet. Sedan följer i ordning: Statens Kulturråd, Konstmuseet i Norrköping Skådebanorna i Östergötland och Riksskådebanan, Konstfrämjandet, flera av Östergötlands kommuner, Leaderföreningarna Våg21 och Sommenbygden. Konstskolan i Norrköping, ABF, Vuxenskolan, Östsvenska Turistrådet, Östgötamusiken, SISU, flera skolor och föreningar. (Jag har förmodligen glömt några)

Hur mycket det totalt kan röra sig om under de här tre åren vill jag inte spekulera i men några exempel kan ju ge en fingervisning.

Öppen Bildverkstad har under de här tre åren kostat över 200 000:-, varav konsumenten stått för ca 8 000:-. Seminariedagen ”Skolan – Konsten och lusten att lära” kostade ca 80 000:-. Största delen täcktes av deltagaravgifter, samt bidrag från Statens Kulturråd, en liten förlust på några tusen täcktes av konstkonsulenten.

5. Reflektioner och erfarenheter

Någon jag mötte sa: ”Vad kan du ensam göra för skillnad i ett helt län?”

Utan att samarbeta – inte mycket. Å andra sidan, det är **en** droppe som får bägaren att rinna över. Eftersom jag är optimistisk till min natur, är det så jag väljer att se det. Under min tid som konsulent har jag kommit en liten bit på vägen i visionen om att alla barn och ungdomar ska få möjlighet att ta del av samhällets konstliv, men det finns mycket, mycket kvar att göra.

Hinder och möjligheter

Det är svårt att komma ifrån att vi (fortfarande, trots ständig ”kris”)lever i ett av jordens materiellt sett rikaste länder. Bristen på resurser är följaktligen inte det största hindret för mer konst i skolan/samhället. Det är oftast ett sekundärt problem som har sin grund i ointresse och okunskap om konstens funktion och möjligheter. Att höja kunskapsnivån i kommunerna och skolorna med information och utbildning är nog det viktigaste, men också ge konkreta exempel genom olika projekt. Kanske skulle man börja redan på BVC, fortsätta med förskolläro- och lärarutbildningarna....

För institutioner, organisationer, folkrörelser och studieförbund är bristande resurser i förhållande till uppdraget och ibland också otydliga uppdrag hinder för utveckling. Dessutom verkar det som om nästan hela det idébaserade allmänfinansierade konstlivet är i gungning ekonomiskt och ibland också idémässigt. Jag hoppas detta inte är en neddragningsfas utan en utvecklingsfas där huvudmännen återtar sitt ansvar och verkligen frågar sig inför framtiden: Varför, vad är syftet, hur ska verksamheten bedrivas och för vem? Vad man än kommer fram till borde den övergripande kulturpolitiska ambitionen vara; att det allmänfinansierade kulturlivet skall komma alla till del. Låter som en självklarhet men är det definitivt inte. Detta innebär också att det pedagogiska arbetet måste prioriteras och utvecklas.

Kärvast är det för de som utgör själva fundamentet till detta konstliv; konstnärerna

Många befinner sig i en evig kretsgång mellan enstaka uppdrag, stipendier, ams-utbildningar och aktivitetsgarantin. När det gäller konstnärernas svårighet att överleva på sitt konstnärskap hör man ofta att det beror på överetablering, jag ser det snarare som underefterfrågan. Här gäller det att peka på konstnärerna som en stor och nästan helt outnyttjad resurs i samhället.

Men konstnärerna behöver också fortbildning. AF-Kultur är i detta sammanhang både en stor tillgång och ett problem eftersom de anordnar fortbildning och utbildning ur ett arbetsmarknadspolitiskt perspektiv men i praktiken bedriver kulturpolitik. Problemet är att dessa olika perspektiven inte alltid går ihop. Är det värdigt ett civiliserat samhälle att genom ett arbetsmarknadspolitiskt försäkringssystem hålla (nästan) en hel yrkeskår av kulturarbetare under armarna? Nej i förlängningen inte, men Ja tills vi fått en kulturpolitisk

Konsulentarbetet ur ett genusperspektiv

Barn och ungdomar är (på pappret) kulturpolitiskt högprioriterade, men inom konstlivet en lågstatusgrupp. Det märks tydligast på att det nästan enbart är högutbildade men lågbetalda kvinnor som arbetar med dessa grupper.

”...Som tidigare konstaterats så tenderar männen att prioritera stora synliga projekt med hög status. Eftersom det finns fler män i ledande positioner i samhället i stort så påverkar naturligtvis även detta synen på konsumenten. Man skulle kunna säga att det vi ser är att kvinnorna utför ”toppkvalitetsarbete” med det som i samhället ses som ”lågstatusgrupper”. (ur utvärdering av regionala konsulenter Kulturrådet 2003)

Med minimala ekonomiska resurser, skulle jag vilja tillägga. Arbetet med denna kulturpolitiskt högprioriterade grupp får konsekvent mindre resurser än arbetet riktat mot vuxenlivet inom konstområdet, lokalt såväl som regionalt. Här gäller det att synliggöra detta faktum för makthavare på alla nivåer genom fakta och statistik.

Alla dessa hinder känns dock möjliga att undanröja även om det krävs: ett omfattande pedagogiskt arbete under lång tid, att den kulturpolitiska ambitionen är att det allmänfinansierade konstlivet ska komma alla till del tid samt att vi inom kulturområdet på allvar börjar samarbeta. Däremot tidsbristen, vårt hetsiga levnadssätt och effektivitetssträvan tror jag i framtiden kommer att vara ett svårforcerat hinder eftersom KONST TAR TID och det går inte att rationalisera vare sig upplevelsen eller det egna skapandet med bibehållen kvalitet.

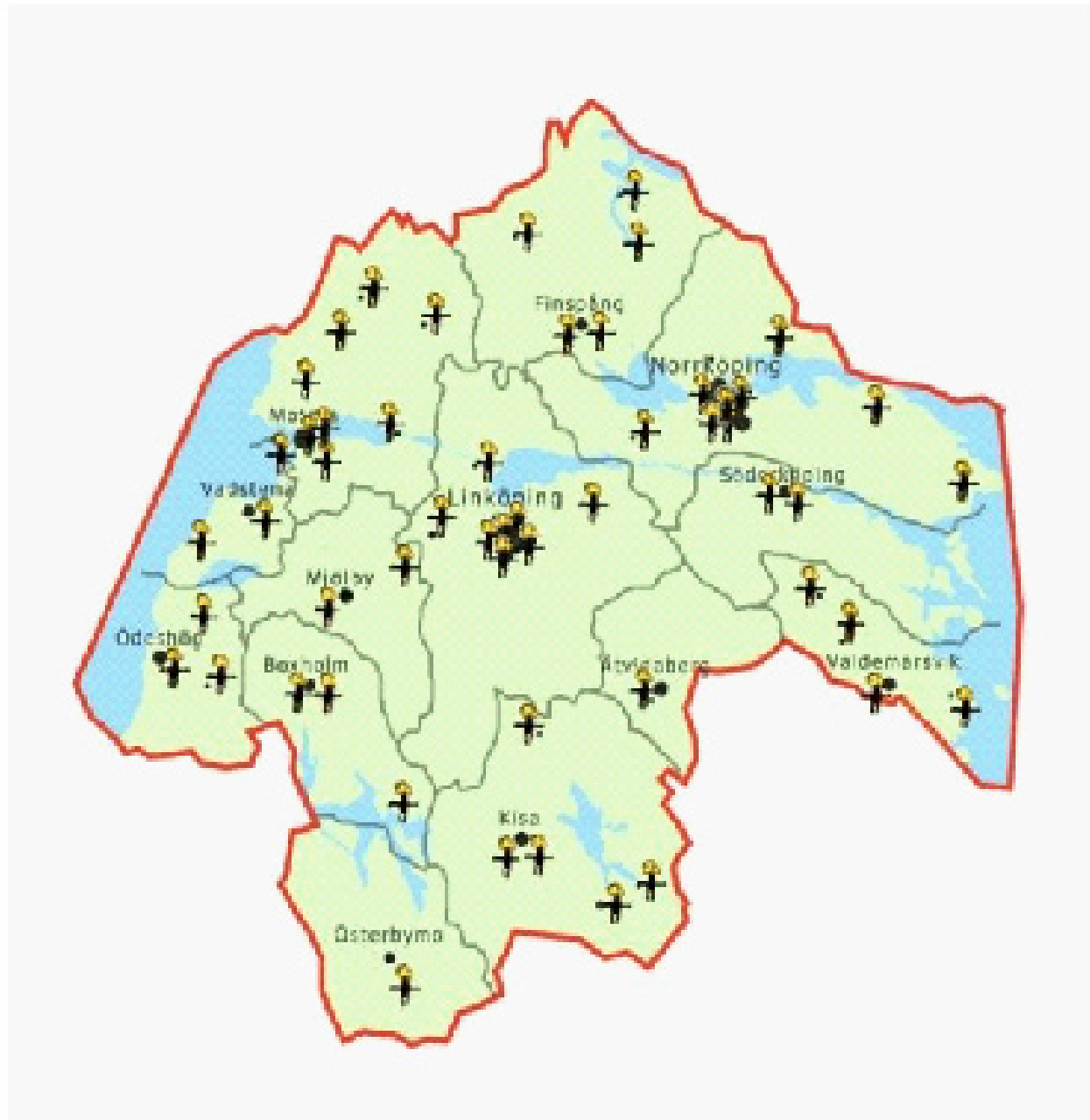
Men jag tror på konsten eftersom fantasin och föreställningsförmågan är grunden för all mänsklig utveckling. Det gäller bara att få fler att inse detta faktum.

Ett stort tack till alla som jag samarbetat med eller på annat sätt varit i kontakt med under den här tiden.

Eva Fornåå

Översiktskarta verksamhetens spridning och kvantitet i Östergötland

Platser som på olika sätt varit berörda av
konstkonsulentverksamheten med inriktning
barn och ungdomar åren 1998 - 2003